

EDUCAȚIA PRENATALĂ – DIMENSIUNE IMPORTANTĂ A EDUCAȚIEI TINERILOR PENTRU PARENTALITATE

Nadejda OVCERENCO,
doctor în pedagogie, conferențiar universitar,
Catedra Pedagogie și Psihologie generală,
Universitatea de Stat din Tiraspol, RM

Summary. *The article addresses the issue of prenatal education as an important dimension of parental education. The need to study this direction is determined by the phenomenon of parental incapacity of the contemporary family and its consequences on the value preferences of contemporary young people, the rating of the value of parenthood in the individual axiological system. The paper contains the analysis of the institutional training of young people for responsible parenting in the context of raising awareness on the dimension of prenatal education. The training itself highlights the elucidation of the school's potential on the researched dimension. Ways are proposed to capitalize on the curriculum in terms of institutional training of young people for responsible parenting in the context of awareness of the value of prenatal education.*

Keywords: *prenatal education, parental education, responsible parenting, parental disability.*

Actualmente tot mai mulți oameni de știință studiază perioada prenatală, demonstrând importanța acesteia în dezvoltarea ființei umane. Etapa prenatală este o perioadă esențială în dezvoltare oricărei persoane. Ea explică geneza sănătății fizice și psihice a ființei umane, și reprezintă etapa fundamentală de prevenire a diferitor disfuncționalități.

Pentru prima dată în literatura de specialitate, apare termenul de educație prenatală în SUA, în 1985 [5, p.79]. Însemnătatea termenului respectiv se reducea la cunoașterea factorilor perturbatori, cu impact asupra dezvoltării prenatale a ființei umane. Există un număr impunător de factori care pot influența negativ personalitatea viitoarei mamă, cum ar fi stresul, sarcină nedorită, vârsta mamei, lipsa sprijinului social, relația ambiguă cu partenerul, starea psihico-emoțională etc., și toate acestea pot afecta ulterior dezvoltarea copilului în limitele normalității. Această formare presupune și sensibilizarea viitorilor părinți cu privire la importanța mediului calm, oferit viitoarei mamei și necesitatea sprijinului psihologic pentru ca ea să poată face față tensiuni excesive.

Educația prenatală a trecut o cale lungă de instituire ca știință, începând de la pedagogia populară cu recomandările ei referitoare la comportamentul prenatal, natal și postnatal; de la superstiții și dubii până la știință. Cu toate acestea, conceptul de educație prenatală, la moment, nu este pe deplin studiat și este puțin cunoscut în mediul academic.

Educația prenatală se prezintă a fi dimensiune importantă pentru dezvoltarea ființei umane, dar încă nu este valorificată de sistemele naționale educaționale. Ea reprezintă o necunoscută și în rândul cercetătorilor din domeniul științelor educației. Prin urmare, identificăm o problemă majoră. Lipsa statutului de știință provoacă confuzia cu domeniul medicinei, preocupat în special

de ocrotirea sănătății femeii gravide. Educația prenatală poate pretinde a fi obiect de studiu al pedagogiei prenatale.

Un studiu în acest sens a fost realizat de Manuel Hurtado și colaboratorii săi care susțin că, științele educației actualmente abia se îndreaptă spre o fundamentare epistemologică a educației prenatale, și că pedagogia contemporană este provocată să-și aducă contribuția la studierea rolului perioadei prenatale în dezvoltare ființei umane, bazându-se pe cercetările din domeniul medicinei, biologiei, dreptului, neurofiziologiei, psihologiei, etc. Poziția autorilor nu numai că susține necesitatea unor cercetări științifice mai profunde în domeniul educației prenatale, dar aduc argumente solide în susținerea nevoii formării inițiale profesionale a viitorilor părinți, pornind de la idee că parentalitatea este o profesie. Ei susțin că educația prenatală ar trebui să fie predată în școli, colegii și universități, transmitând cunoștințe din domeniu viitoarelor mame și viitorilor tati. Astfel, savanții la care s-a făcut referire, susțin că educația prenatală presupune trezirea și dezvoltarea potențialului parental, ca bază a relației sale cu lumea. Baza acestei educații o constituie comunicarea pedagogică, axată pe dezvoltarea de cunoștințe parentale sau semnificații (emoționale, cognitive și psihomotorii) despre realitatea externă și internă a manifestării parentalității [2].

Manuel Hurtado, susține că educația prenatală, în stadiul actual de dezvoltare, sugerează ideea ca școală ar trebui să-și asume responsabilitatea de a instrui elevii-viitorii părinți, familiile lor de proveniență, și comunitatea privitor la importanța perioadei prenatale în dezvoltarea ființei umane [1, pp.19-20].

Savanții spanioli Carolina Silva Sousa (Universidade do bandă Algarve) și María Gómez Aguaded (Universitatea din Huelva) definesc conceptul de *educație prenatală ca instrument de formare a viitorilor părinți: o provocare pentru a progresa în îngrijirea timpurie* [Ibidem].

Educația prenatală își propune să contribuie la dezvoltarea ființei umane de la început, să favorizeze și să compenseze deficiențele generate de posibilele condiții adverse, fie ele biologice, psihice, de mediu, și include perioada prenatală, care variază de la planificarea sarcinii, apariția sarcinii, și până la naștere. De la sarcină până la primii ani de viață, dezvoltarea ființei umane trece prin momente cruciale.

Pérez del Villar (2005), atenționează comunitatea științifică, că posibilitățile viitorilor părinți de a manifesta atitudini și comportamente corecte în perioada prenatală necesită a fi studiate, acestea având un impact major în comparație cu oricare altă perioadă de vârstă. Perioada prenatală este cea în care se pun bazele viitoarei dezvoltări și este valoroasă prin interacțiunea dintre factorii biologici, psihici și sociali, având o incidență mai mare în această dezvoltare [apud: 2].

Formarea viitorilor părinți pe dimensiunea educației parentale ține de sensibilizarea acestora privitor la importanța conceperii copilului din dragoste; această formare favorizează înțelegerea nevoilor și emoțiilor viitorilor părinți. Educația prenatală se referă la consilierea psihopedagogică de care au nevoie viitorii părinți cu privire la sănătate, siguranță, hrană, somn, igienă, afectivitate, stimulare etc.). Acest gen de educație presupune formarea viitorilor părinți, formare care ar trebui să înceapă înainte de a fi conceput copilul și să continue și după naștere.

Formarea instituțională a tinerilor-viitorilor părinți favorizează înțelegerea de către ei a efectelor produse în timpul sarcinii de diverși factori perturbatori asupra copilului conceput. Formarea propriu-zisă ajută viitorii părinți să exploreze în perioada prenatală potențialul de dezvoltare a ființei umane. Este cert că inteligența fătului este determinată de moștenirea

genetică transmisă de la părinți, dar vom recunoaște și rolul experiențelor prenatale în dezvoltarea personalității [apud: 1, p.16].

Programele de formare a viitorilor părinți pe dimensiunea educației prenatale pot încuraja dezvoltarea potențialului parental, menționează savantul Pilar Gútiiez Cuevas, colaborator al Universității Complutense din Madrid [apud:1, p.16]. Aceste programe vor urmări drept scop antrenarea și informarea viitorii părinți cum să devină conștienți și responsabili de educația copiilor procreați, educație care necesită a fi începută din momentul conceperii ființei umane. Programele formative pe dimensiunea cercetată vor include acțiuni de planificare menite să realizeze o schimbare prin control sistematic al circumstanțelor de mediu, planificarea urmând a fi complexă grație unei analize ample a diversilor factori interni și externi, care afectează acest proces din cauza imposibilității de a le supune monitorizării, controlului. Formarea viitorilor părinți pe dimensiunea cercetată va presupune familiarizarea cu diverse tehnici de realizare a educației prenatale. Viitorii părinți vor fi informați cu diverse tehnici de educație prenatală și cu impactul lor sub diferite aspecte. Astfel viitorii părinți vor descoperi că:

- ✓ stimularea auditivă (vorbirea cu fătul) permite recunoașterea vocilor și sunetelor;
- ✓ fătul reacționează la stimuli ușori (din a patra lună de gestație) și tactil, din a șasea până la a zecea săptămână de gestație;
- ✓ stimularea dezvoltării fătului poate fi realizată începând cu a cincea lună de sarcină prin atingerea fină cu mâinile a burticii gravidei, prin masaj, exerciții ușoare/echilibrate, gimnastică pentru gravide) etc.;
- ✓ stimulii trebuie să fie de natură simplă (un singur instrument muzical), prezentat într-un mod organizat, într-un context consecvent și repetitiv, folosind aceleași melodii pentru a atrage atenția, în așa fel dezvoltând memoria fătului și capacitatea de a învăța.

Vom remarca, că din ce în ce mai multe cercetări științifice vin să demonstreze importanta perioadei prenatale în dezvoltarea ființei umane. În această perioadă se construiesc bazele sănătății sale fizice și psihice, afectivității, echilibrului, abilităților de relaționare, inteligenței, creativității. Acest lucru devine posibil prin influențele fizice și psihice exercitate de gravidă. Prin urmare, este logic ca tot mai multe domenii ale cunoașterii științifice să acorde o atenție mai mare perioadei prenatale și să sensibilizeze comunitatea cu privire la beneficiile pe care le presupune educația prenatală.

Cercetările contemporane (Raczynski, 2006), dedicate dezvoltării ființei umane subliniază importanță pe care o are copilăria timpurie (0 până la 3 ani), ca perioadă determinatoare a traiectoriei ulterioare a devenirii personalității. Lucrările în domeniul neurofiziologiei, psihologiei dezvoltării, sociologiei și economiei dezvăluie că vârsta timpurie - care include stadiul prenatal - poate delimita traiectorii evolutive privind sănătatea omului, învățarea atitudinilor comportamentale prezente și viitoare [apud: 2]. Acest fapt se prezintă a fi o continuare logică a eforturilor depuse de ani de zile în favoarea unei atenții sporite perioadei copilăriei timpurii. Astfel, un grup de savanți spanioli, pornind de la recunoașterea rolului vârstei timpurii pentru dezvoltarea ființei umane, insistă pe ideea că perioada prenatală este mult mai importantă. Această „continuare logică ” este susținută de unii savanți, care consideră că perioada prenatală face parte din copilăria timpurie [apud: 2].

Cárdenas Sierra susține că America Latină este una dintre regiunile care manifestă interes tot mai mare pentru perioada prenatală [apud: 2]. În America Latină ideea precum că copilăria timpurie durează de la perioada prenatală și până la debutul instruirii primare dobândește o

popularitate din ce în ce mai mare pe zi ce trece, subliniază în lucrările sale un grup de savanții spanioli, precum Manuel Hurtado Fernández (Asociación Nacional de Educación Prenatal, Madrid), Sandra Cuadrado Nicoli (Universidad Pontificia Comillas, Madrid), y Agustín de la Herrán Gascón (Universidad Autónoma de Madrid), în lucrarea „Hacia una Pedagogía Prenatal? Una propuesta educativa” [2].

Savantul Bertin (2005), afirmă că America Latină de mult timp deține cunoștințe cu privire la importanța perioadei prenatale asupra dezvoltării ființei umane și a influenței mediului în care decurge sarcina [apud: 2].

La moment, conceptul de educație prenatală este confundat cu activitatea de instruire, de învățare a femeii gravide. Vom remarca faptul, că actuala „Școală a viitoarei mame”, a apărut ca urmare a lipsei unei formări psihopedagogice instituționale pentru rolul de părinte responsabil. Școala viitoarei mame facilitează cunoașterea doar a aspectelor externe, elementare și, adesea, de remediere.

Ținem să menționăm, că până în prezent viitorii părinți au fost formați pentru rolul de părinte abia în perioada sarcinii prin transmiterea de informații de bază despre graviditate, naștere și îngrijirea nou-născutului. Noi considerăm că o atare formare nu este suficientă, deoarece rămân neacoperite aspectele de ordin psihopedagogic, aspectele esențiale ale fenomenului parentalității. Dezvoltarea tehnico-științifică, diagnostică, cuantică și cea tomografică ne convinge de importanța educației prenatale, ceea ce impune includerea acestei dimensiuni ca componentă a procesului de formare a tinerilor pentru parentalitate. Susținem, că este necesar ca sistemul național educațional să includă în demersul educațional studierea perioadei prenatale, concepută ca fiind critică pentru manifestarea parentalității. Acest fapt cu siguranță va avea un impact benefic asupra realizării în viitor a rolului de părinte și relației părinte-copil. Formarea potențialilor părinți pe coordonata educației prenatale trebuie să dezvolte capacitatea de a face față unor situații dificile, contradicții și traume legate de fenomenul maternității și cel al paternității.

Analiza câmpului conceptual și semantic al educației prenatale impune necesitatea delimitărilor noționale. În această ordine de idei, propunem următoare definiție a educației prenatale: *educația prenatală* este o direcție prioritară a formării tinerilor pentru parentalitatea de perspectivă, care prevede conștientizarea că viața umana începe din momentul procreării; dezvoltarea competențelor parentale, necesare pentru perioada prenatală; descoperirea rolului influențelor educaționale asupra fătului; profilaxia egocentrismului al celor care vor da naștere unei noi vieți și conștientizarea de către potențialii părinți a rolului dragostei prenatale în dezvoltarea ființei umane.

În această ordine de idei, educația prenatală presupune pregătirea pentru o sarcină dorită, planificată, conștientă; pentru întâlnirea cu copilul procreat în dragoste și din dragoste. Sarcina dorită constituie un deziderat esențial în dezvoltarea psihofiziologică la nivel de normă a personalității [5, p.18]. Dacă apariția copilului este un eveniment planificat și mult așteptat, atunci acesta are toate șansele pentru a deveni pe viitor o personalitate armonioasă, împlinită. Și invers, dacă femeia este frustrată din cauza gravidității, atunci această circumstanță va provoca urmări negative asupra dezvoltării psihice a pruncului.

Trăirea sentimentului de bucurie de către viitorii părinți, în urma constatării faptului gravidității, favorizează dezvoltarea normală a viitorului copil. Absența dragostei parentale în perioada sarcinii provoacă ulterior probleme de socializare, sindromul neîncrederii în propriile

forțe, culpabilității. Copiii neplanificați, concepuți din întâmplare riscă a fi incapabili a dăruia dragoste și afecțiune atunci când ei, la rândul lor, vor deveni părinți [4]. Pornind de la acest adevăr ne convingem că orice tânăr/tânăra cu mult timp înainte de a deveni părinte, trebuie sensibilizat în problematica fenomenului copilului nedorit, consecințelor absenței dragostei parentale privind dezvoltarea armonioasă a copilului conceput.

Savantul italian F. Leboyer, în lucrarea sa „Pentru o copilărie fără violență” [2] susține că din luna a șasea dacă femeia gravidă se expune goală la soare, fetusul percepe o ușoară păclă aurie, dacă mama are emoții puternice, micuțul încă nenăscut le înregistrează cu exactitate sub forma unor modificări ale poziției corpului, dacă părinții, și în special mama îi vorbește celui ce se va naște descriindu-i lumea în care se va afla, copilul va da dovadă la o vârstă precoce de un coeficient de inteligență de o amploare excepțională. E logic și firesc: dacă toate stadiile asupra copilăriei concordă în a susține că pruncul se află în simbioză cu mama în primii ani după naștere, cu atât mai mult lucrurile vor sta astfel înainte de a se naște, când sunt în simbioză nu doar în ce privește sentimentele și gândurile, ci și fizic. Încrederea în sine la unii copii și neîncrederea la alții în dependență de prezența și încurajarea din partea mamei/tatălui se va manifesta pe viitor nu numai față de obiecte și fenomene, ci și față de oameni.

Actualmente, este important ca părinții prezentului și cei ai viitorului să descopere dimensiunea educației prenatale. Avem convingerea că, posedând competențe din domeniul educației prenatale, părinții reali și potențiali, ar putea să identifice temerile lor legate de parentalitate, atitudinile și comportamentele proprii și să dorească a se perfecționa/forma din timp pentru parentalitatea responsabilă. Din punctul nostru de vedere, recunoașterea de către sistemul educațional a necesității formării instituționale a tinerilor pentru parentalitate, care ar include și studierea dimensiunii educației prenatale, ar contribui la dezvoltarea unor strategii educaționale axate pe armonizarea relației părinte-copil, și ar provoca un interes special pentru domeniul educației prenatale și îngrijirea timpurie a copilului [6].

În cadrul studiului experimental ne-am propus studierea domeniului educației prenatale de către potențialii părinți prin includerea acestei dimensiuni în programul de formare a tinerilor pentru parentalitatea de viitor. Am abordat cunoașterea domeniului educației prenatale ca o primă etapă a formării inițiale a tinerilor prezentului – părinți ai viitorului, sprijinindu-ne pe ideea că parentalitatea trebuie concepută drept profesie, și că formarea viitorilor părinți pe dimensiunea educației prenatale necesită a fi realizată de către familie, școală, mass-media, sisteme de educație nonformale și informale, politică, etc.

Spre viitorul părinte au fost aduse noțiunile legate de parentalitate în așa mod încât să îl putem elibera de teama incertitudinii și a necunoașterii. Prin modelaj, pictură, literatură au fost dezvăluite trăirile și temerile legate de parentalitate. Potențialii părinți au fost stimulați să accepte autoformarea pentru viitoarea parentalitate cu deplină conștiință pentru a fi capabili în viitor să se manifeste responsabil în domeniul parentalității.

Astfel, venim cu o propunere educațională, formativă și curriculară, axată pe formarea viitoarelor mame și tați prin programe speciale educaționale. Propunem includerea cadrelor didactice în elaborarea de proiecte curriculare și programe educaționale pentru familia de proveniență a tinerilor-potențiali părinți, care apoi vor fi realizate cu sprijinul mass-media și susținute de politici educaționale la nivel de stat, protejate de standarde și recomandări internaționale și naționale. Considerăm important ca tinerii să învețe în școală/universitate aceste noi cunoștințe prenatale: despre procrearea ființei umane, despre rolul de creator de veți

omenești și dezvoltarea potențialului viitoarei mame/viitorului tată. Educația prenatală necesită a fi interpretată drept realitate care necesită a fi conceptualizat și conștientizat rolului dimensiunii date în procesul de formare a tinerilor pentru profesia de părinte.

Așadar, valoarea dimensiunii educației prenatale, care rezultă din numeroase investigații, este încă departe de a fi recunoscută de comunitatea științifică și sistemele educaționale din majoritatea țărilor. Prin urmare, este important la nivel de stat să fie elaborate politici educaționale, care să asigure promovarea valorii educației prenatale, concepută drept parte integrantă a formării viitorilor părinți cercetate; conștientizarea necesității formării viitorilor părinți pe dimensiunea educației prenatale, formării cadrelor didactice competente în acest domeniu, diseminării informației cu privire la locul și rostul educației prenatale în dezvoltarea ființei umane.

BIBLIOGRAFIE

1. MANUEL, HURTADO FERNÁNDEZ. Importancia de la educación prenatal (desde una mirada a Latinoamérica). Asociación Nacional de Educación Prenatal. pp.19-20. În: Educación Prenatal Apuntes de Pedagogía. Boletín de Divulgación Científica y Cultural. Editado por el Ilustre Colegio Oficial de Doctores y Licenciados en Filosofía y Letras y en Ciencias de la Comunidad de Madrid, Marzo 2016 - Núm.260. http://www.cdllmadrid.org/archivos/boletin_marzo_2016.pdf (vizitat 17.10.2020)
2. MANUEL, HURTADO FERNÁNDEZ; SANDRA CUADRADO NICOLI; Y AGUSTÍN DE LA HERRÁN GASCÓN. ¿Hacia una Pedagogía Prenatal? Una propuesta educativa. În: Revista IBEROAMERICANA DE EDUCACIÓN , 2015, núm. 1 (15/01/15), vol. 67, pp. 151-168. ISSN 1681-5653
3. LEBOYER, F. Per una nascita senza violenza. Milano: Bompiani, 1975. ISBN 978-88-452-9545-4
4. OVCERENCO, N. Rolul influențelor educaționale prenatale în construcția personalității. În: Perspective și tendințe educaționale moderne în educația și instruirea copiilor di grupele pregătitoare. Coordonator: St. Cemortan. Ch.: IȘE, 2000. CZU: 3732 (072)
5. OVCERENCO, N. Educația tinerilor pentru parentalitate în contextul globalizării. Studiu monografic. Ch.: UPSC, 2016. 321p. ISBN 978-9975-46-300-3
6. OVCERENCO N., Conceptualizarea formării tinerilor pentru parentalitatea responsabilă din perspectiva noilor probleme educaționale ale contemporaneității. În: Contribuții pedagogice de transfer inovativ pentru renovarea paradigmei educației contemporane. Studiu monografic. Capitolul VII. Monografie / coord.: Larisa Sadovei, Maia Borozan. Ch.: UPSC, Tipogr. „Garomont-Studio”, 2019. pp. 187-217, 345 p. ISBN 978-9975-134-86-6